

הומוסקסואליות בתקופת המנדט

תוכן עניינים

1.....	מבוא
1.....	תפיסות של גבריות
5.....	יחסים הומו-חברתיים
5.....	יחסה של היהדות להומוסקסואליות
7.....	תפיסת הגבריות בישראל בימי המנדט
7.....	היהודי הגלותי והנשי
8.....	לידתו של הצבר העברי
9.....	צבא וגבריות
10.....	הומוסקסואליות בתקופת המנדט
10.....	הומוסקסואליות באוריינט
10.....	תיאורים של משכב זכר בתקופת המנדט
12.....	מקרה יעקב ישראל דה האן
15.....	סיכום
20.....	ביבליוגרפיה

מבוא

היחס להומוסקסואליות בישראל של תקופת המנדט, כפי שמציין אילני, נחקר באופן מצומצם ביותר, בעיקר בשל מיעוט מקורות, וכן בשל העובדה שהומואים ולסביות בני אותה התקופה לא הכירו בעצמם ככאלה, או שחשו בושה והסתייגות בנוגע להשתייכות זו; מעשיהם נעשו בסתר, ולא נותר תיעוד ממשי בעניין. בעבודה הנוכחית אנסה לעמוד ולהבין את תפיסת הגבריות וההומוסקסואליות בימי המנדט הבריטי בארץ ישראל. נושא העבודה נבחר דווקא בשל מיעוט ההתייחסות אליו בספרות התקופתית ובספרות המחקר של אותה תקופה.

בחוק המנדטורי קיים סעיף האוסר על משכב זכר, ומצוין כי "העושה אחת מאלה, דינו מאסר של 10 שנים":

1. שוכב עם אדם שלא כדרך הטבע.
2. שוכב עם בהמה.
3. מרשה לגבר לשכב עמו.
4. מרשה לגבר לשכב עמה שחא כדרך הטבע.

סעיף חוק זה בוטל רק בשנת 1988, ולמרות שמדובר היה בחוק שלא נאכף הלכה למעשה, עצם קיומו הגדיר הומוסקסואלים כפושעים.

נקודת פתיחה לטיפול בנושא היא בספר ויקרא, פרק י"ח, פסוק 22: "ואת זכר לא תשכב משכבי אישה תועבה הוא" ובפרק כ', פסוק 13, "ואיש אשר ישכב את זכר משכבי אישה תועבה עשו שניהם מות יומתו דמיהם הם". שני הפסוקים הללו הם אמנם המקור לתפיסה השלילית של ההומוסקסואליות בחברה בכלל ובחברה היהודית בפרט, אך שורשי התופעה קשורים בגורמים עמוקים ומסועפים ביותר.

הדיון העיקרי בנוגע להומוסקסואלים נוגע לרוב לאטיולוגיה של ההומוסקסואליות – השאלה האם מדובר בהוויה מולדת או נרכשת (מקינטוש, 2003). בעבודה הנוכחית לא נעסוק בשאלות מסוג זה, אלא בתפיסות החברתיות בנוגע להומוסקסואליות.

גבריות הומוסקסואלית נחשבת באופן מסורתי ל"סוטה" וכנוגדת את הסדר הטבעי של העולם. זוהי זהות שטומנת בחובה סטריאוטיפים רבים ומנוגדים: הפקרות מוסרית ואון מיני, לצד נשיות ופחדנות. אולם היחס להעדר המוסר של ההומוסקסואלים נותר קבוע. ההומוסקסואליות מציגה גבריות אלטרנטיבית לגבריות ההגמונית וערכיה, בכך היא מבנה ומערערת אותה בו-זמנית.

ההתייחסות להומוסקסואליות עברה שינויים במהלך השנים, ועד למאה התשע-עשרה היא נחשבה לחטא, חמור אמנם, אך לא שונה בהרבה מחטאים אחרים כנגד המוסר. עם התעוררות השיח אודות המיניות והמדיקליזציה של הסטייה במאה התשע-עשרה, התחולל גישה ביחס להומוסקסואליות, והיא נחשבה לטבע פגום המוטבע בהווייתו של הסוטה.

תפיסות של גבריות

זהות מקבלת את פשרה מתוך זיקתה למרחבים תרבותיים מעצבים, כגון סביבה, חברה ותקופה (זלטרין, 2009), ובמקרה של זהות גברית, נטען כי מדובר בתהליך מתמשך של הבניה מגדרית המוכתב על-ידי החברה; תהליך זה כולל למידה של התנהגויות, ציפיות, תפיסות וזהויות, שבאמצעותם מגדירים אנשים את המשמעות של גבריות. כלומר, האופן בו מוגדרת גבריות מושפע מהבנייה חברתית, והיא מעוצבת על-ידי מכלול הגורמים הסביבתיים המקיפים אותנו (קונל, 2009).

המונח "גבריות" מקפל בתוכו משמעויות שונות, וניתן לתרגמו הן ל-"masculinity" והן ל-"manliness" באנגלית. בעוד ש-"masculinity" הוא מצב טבעי וניטרלי, "manliness" מתאר זהות שעוצבה באופן מודע ומתוך השקעת מאמץ (Tosh, 2005 בתוך זלטרין, 2009), וקשור יותר להחצנה של התכונה הגברית באופן כולל: הופעה חיצונית, התנהגות או סטטוס חברתי. החצנה זו מאפיינת על-ידי מערכת סמלים שהכבוד והגוף מהווים חלקים עיקריים בה (זלטרין, 2009). תכונות הנחשבות באופן מסורתי ל"גבריות" הן גבורה, אומץ, רעות, חוצפה (נוה, 1990), כוח פיזי וקשיחות. תכונות אלו מנוגדות לתכונות הנחשבות ל"נשיות" – רכות, רגשנות וכניעות (Ricciaedelli et al. 2010).

מדובר ב"מרשמים של גבריות" (prescription of masculinity), שהם מסרים חברתיים אודות זהות גברית, המשמשים באופן סמוי כ"הוראות הפעלה" התנהגותיות (Harris, 1995, pp.14). לפי גישה זו, ישנו סט ערכים דומיננטי המגדיר את הנורמות המקובלות לגבריות בכל חברה ובכל תקופת זמן, וערכים אלו מכתיבות את האופן בו גברים מתנהגים (Sobal, 2005). זוהי תפיסה חברתית של "גבריות הגמונית" מסורתית, המייצגת תכונות הנחשבות לגבריות (Ricciaedelli, Clow, & White, 2010).

הפנמה זו של ערכי התרבות הנלווים לתכונות הנרכשות, הופכת את כל התכונות ל"טבעיות" ומולדות, כך שבשל היטמעותם של ערכים תרבותיים, "הגוף המולד משתעבד לתכונות הנרכשות של מינו" (נוה, 1999, עמ' 53). קונל רואה בתפיסה זו תפיסה מהותנית המגדירה התנהגות גברית וגבריות כפועל יוצר של רכיב ביולוגי (קונל, 2009). בשיח הפטריארכלי של החשיבה המערבית, הגוף הביולוגי מצדיק את המשגתן של תכונות הנתפסות כביולוגיות, ותכונות "נשיות" ו"גבריות" תרבותיות חופפות באופן מלא את ה"נקביות" וה"זכריות" הביולוגיים (נוה, 1999).

סובל מציג שתי גישות לגבריות: גישת הגבריות הייחודית (singular), הרואה בגבריות הקלאסית וההגמונית את המרכיב הדומיננטי והמרכזי בשיח המגדרי, אשר מבנה את נורמות התנהגות שעל פיהן צריכים גברים לנהוג. מנגד, קיימת גישת "ריבוי הגברויות" (multiple masculinities), לפיה בכל חברה קיימים מספר מודלים של גברויות (ושל נשיות), והגבריות ההגמונית היא אחת מבין מספר מודלים אפשריים של גבריות (Sobal, 2005).